

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Aktywizacja społeczności lokalnej w kontekście działań animacyjnych na przykładzie częstochowskiego budżetu obywatelskiego

Author: Edyta Widawska

Citation style: Widawska Edyta. (2015). Aktywizacja społeczności lokalnej w kontekście działań animacyjnych na przykładzie częstochowskiego budżetu obywatelskiego. W: A. Szczurek-Boruta, B. Chojnacka-Synaszko (red.), "Szkoła - kultura - środowisko lokalne" (S. 279-289). Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Edyta Widawska

Aktywizacja społeczności lokalnej w kontekście działań animacyjnych na przykładzie częstochowskiego budżetu obywatelskiego

*Podmioty działania same się przekształcają,
dążąc do zmiany społecznej¹*

Wstęp

Wykorzystanie formuły animacji społecznej w działaniach na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej stanowi podstawę podjętych rozważań. Bazując na doświadczeniach wdrażania jednego z rodzajów konsultacji społecznych, jakim jest budżet obywatelski, zostanie zaprezentowana realizacja animacyjnych zasad pracy na rzecz zmiany w środowisku lokalnym.

Rozpatrując system społeczny, idąc za myślą Alaina Touraine, jako konglomerat wzajemnie wpływających na siebie trzech poziomów – autonomicznych i zhierarchizowanych jednocześnie – poziomu organizacyjnego, politycznego i pola historyczności, można podjąć próbę analizy procesów partycypacyjnych na poziomie lokalnym. Jak pisze A. Touraine, „gdyby społeczeństwo było tylko organizacją, mogłoby reprodukować się jedynie, poszukując odtworzenia własnej równowagi za każdym razem, gdy jest ona zagrożona przez jakieś wydarzenia. Jeśli stanowiłoby ono wyłącznie system polityczny, historia byłaby tylko wojną i dyplomacją, a rozwój ekonomiczny i kulturowy pozostawałby

¹ M.S. Archer, *Człowieczeństwo. Problem sprawstwa*, Kraków 2013, Zakład Wydawniczy Nomos, s. 269.

niezrozumiały. Nie można sprowadzać istnienia społeczeństwa do pola historyczności, musiałyby ono nie mieć granic, rządu i prawa. Ale społeczeństwo, którego organizacja i system polityczny byłyby całkowicie oraz bezpośrednio kontrolowane przez jego pola historyczności, zostałyby utożsamione z wartościami Państwa, a więc zamknięte w nienaruszalności zasad². Ten sposób deskrypcji struktury społecznej wskazuje na jej dynamiczność i możliwość zmiany. Zmiany, która dokonuje się lub może się dokonać również z wykorzystaniem instrumentarium dostępnego w ramach animacji społecznej.

Animacja społeczna

Proces animacji społecznej jest działaniem ukierunkowanym na dokonanie zmiany. Jego podstawę stanowi diagnoza potrzeb indywidualnych i społecznych opracowywana w oparciu o analizę zastanej rzeczywistości. W aktywności animacyjnej kierunek nadawany jest przez samych uczestników życia społecznego. To właśnie na podstawie ich zainteresowań, wewnętrznych motywacji oraz potrzeb (nazywanych w analizie transakcyjnej „głodami”) budowana jest dalsza strategia działań. Rozpoczynając od próby odpowiedzi na pytanie „Gdzie jesteśmy?”, a kończąc na wizji przyszłości, której egzemplifikacją jest refleksja nad tym „Dokąd chcemy dojść?”³, uczestnicy procesu animacyjnego przechodzą przez kolejne etapy zaplanowanej pracy.

Rozpatrując samą animację społeczną i poszukując jej synonimów możemy mówić o procesie zachęcania, pobudzania czy też skłaniania do podejmowania aktywności na rzecz zmiany. Ten sposób deskrypcji ukazuje sedno animacyjnych działań, w których centrum znajdują się indywidualne osoby czy też członkowie określonej grupy społecznej. Osoby, które są samoistnymi ekspertami od ich rzeczywistości społecznej⁴. Ten aspekt podmiotowości wysuwa się często na pierwszy plan, gdy mówimy o animacji społecznej.

² A. Touraine, *Samotworzenie się społeczeństwa*, Kraków 2010, Zakład Wydawniczy Nomos, s. 376.

³ R.W. Bradford, J.P. Duncan, B. Tarcy, *Simplified Strategic Planning: A No-Nonsense Guide for Busy People Who Want Results Fast*, Worcester 2000, Chandler House Press, s. 3–6.

⁴ E. Widawska, *Animacja społeczna jako narzędzie zmiany. Próba analizy na przykładzie zrealizowanych projektów animacyjnych*, w: K. Rędziński, M. Łapot (red.), *Pedagogika XXI*, Częstochowa 2012, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza, s. 203.

Bazując na wprowadzonym przez Józefa Kargula sposobie definiowania tego społecznego procesu zmiany, możemy wyróżnić trzy jego wymiary. Wszystkie koncentrują się na aktywności podmiotowej sprawcy działań, różnią się jednakowoż ze względu na główny cel⁵. Pierwszy dotyczy wyzwalania twórczych możliwości osób uczestniczących w animacji społecznej. Oznacza to odniesienie się do myślenia rozbieżnego – dywergencyjnego. W procesie tym poprzez stymulację zewnętrzną (osoba animatora, inni uczestnicy spotkania) dochodzi do tworzenia innych, alternatywnych dróg rozwiązań określonego problemu. Drugi sposób deskrypcji animacji społecznej oparty jest na celu jakim jest ulepszenie życia danej społeczności. Tworzenie pozytywnej wizji przyszłości, jej opisanie oraz wskazanie na poszczególne kroki, na drodze do jej osiągnięcia są w tym wymiarze definicyjnym kluczowe. Trzeci, ostatni sposób opisu, skoncentrowany jest na aspekcie samopoznania. Osoby uczestniczące w działaniach animacyjnych mają możliwość odkrywania siebie w nowych aktywnościach, rozpoznawania swoich potencjałów, identyfikacji swoich mocnych i słabych stron, poszukiwania zasobów wewnętrznych i zewnętrznych. To proces swoistego *empowermentu* realizowanego w wymiarze społecznych interakcji.

Patrząc na społeczność lokalną można dostrzec wiele przestrzeni, w których warsztat animacji społecznej, w wymienionych powyżej trzech wymiarach, może znaleźć swoje zastosowanie. Jednym z nich jest przestrzeń współuczestniczenia w podejmowaniu decyzji przez mieszkańców, w sprawach ich dotyczących. Mowa tutaj nie o podejmowaniu decyzji w procesie wyborczym (wybory samorządowe), ale o możliwości konsultowania w miarę zaistniałych potrzeb decyzji podejmowanych przez władze samorządowe. Dochodzimy w ten sposób do problematyki partycypacji społecznej.

Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna to proces, który jest prowadzony w sposób systematyczny, w oparciu o wypracowane reguły i zasady, służący podejmowaniu publicznych decyzji. W jego trakcie mieszkańcy/mieszkanke, eksperci/ekspertki, urzędnicy/urzędniczki oraz radni/radne mają możliwość wymiany i dzielenia się swoimi doświadczeniami, wiedzą, opiniami i poglądami, w celu

⁵ J. Kargul, *Upowszechnianie, animacja, komercjalizacja kultury*, Warszawa 2012, Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 157.

stworzenia wspólnego planu działania. Inaczej rzecz ujmując można określić tę aktywność jako konglomerat wszystkich zachowań osób, których dotyczy procesy decyzyjne, ukierunkowanych na wpływanie na sprawy publiczne⁶. Ten wpływ może być wywierany w sposób pośredni (np. wybieranie przedstawicieli do rady miasta) lub bezpośredni (np. różne formy społecznych akcji protestacyjnych).

W sytuacji prowadzenia działań publicznych uwzględnia się ich dynamikę, która również ma swoje strategiczne punkty. Efektywne działanie rozpoczyna się od wyboru celu⁷. Wymaga to pogłębionej wiedzy o problemie oraz podmiotach w niego zaangażowanych, analizy interesariuszy i ich potrzeb⁸, opracowania wstępnej koncepcji rozwiązania problemu. Na tym etapie podejmuje się pierwsze rozmowy z decydentami. Jeśli nie zakończą się one wypracowaniem wspólnego stanowiska dochodzi do impasu, którego przerwanie wymaga zdolności negocjacyjnych. Negocjacje z władzą o formie i sposobach dokonania konkretnych zmian w środowisku lokalnym są immanentnym elementem życia społecznego i winny być traktowane jako czynnik służący rozwojowi. Jak pisze Lewis A. Coser: „Konflikt nie zawsze jest dysfunkcyjny dla stosunku społecznego, w którym zachodzi; jest on często niezbędny do utrzymania tego stosunku. Bez sposobów dawania upustu wzajemnej wrogości oraz wyrażania sprzeciwu członkowie grupy mogą czuć się całkowicie zduszeni i zareagować wycofaniem się z grupy. Wyzwalając stłumione uczucia wrogości, konflikt służy podtrzymaniu stosunku”⁹. Ujawniając konflikty buduje się przestrzeń do negocjowania znaczeń i – być może powolnego – dochodzenia do porozumienia. Tak postrzegana partycypacja społeczna ukierunkowana jest na realizację ważnych społecznie celów, w tym m.in.:

⁶ M. Parés, H. March, *Short Guides for Citizen Participation, 3, Guide to Evaluating Participatory Processes*, Barcelona 2013, Government of Catalonia, Department of Governance and Institutional Relations Innovation and Democratic Quality Programme, s. 7.

⁷ E. Widawska, *Aktywny uczeń – dorosły obywatel. Animacja społeczna w świetle analizy transakcyjnej*, w: J. Jagieła (red.), *Analiza transakcyjna w edukacji*, Częstochowa 2011, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza, s. 161–164.

⁸ J. Frooman, *Stakeholder Influence Strategies*, „The Academy of Management Review” 1999, Vol. 24, No. 2.

⁹ L.A. Coser, *Funkcje konfliktu społecznego*, Kraków 2009, Zakład Wydawniczy Nomos, s. 37.

- doprowadzenie do tego, iż poinformowana, świadoma i jawna większość lokalnej społeczności wykazuje zrozumienie, akceptację i wsparcie dla uznawanej za wspólnie podjętą, odpowiedniej pod względem technicznym decyzji;
- równoważenie społecznych interesów;
- przygotowanie lepszych jakościowo rozwiązań w dziedzinie polityki społeczno-gospodarczej poprzez uzyskanie szerszej i wielowymiarowej wiedzy na temat problemów;
- przygotowanie partnerów społecznych, społeczeństwa i obywateli do efektywnego wdrażania programów polityki publicznej;
- uzupełnienie tradycyjnych form kontroli władzy (na różnych szczeblach)¹⁰.

Konsultacje społeczne

Prowadzenie dialogu społecznego wymaga „obecności” minimum dwóch stron. W warunkach lokalnych są to najczęściej przedstawiciele samorządu *versus* przedstawiciele różnych grup interesu. „Zorganizowane grupy interesu wskazują na wytworzenie się nowych emergentnych własności osób, których siła polega na tym, że potrafią zapewnić stabilność systemu społecznego lub zainicjować zmianę. Tylko ci, którzy wiedzą czego chcą, którzy są w stanie to wyartykułować sobie oraz innym, i którzy zorganizowali się, by to uzyskać, mogą zaangażować się we wspólne działania w celu przekształcenia lub podtrzymania własności strukturalnych i/lub kulturowych”¹¹. Grupy interesu to uczestnicy konsultacji społecznych, które są formą partycypacji. To dzięki formule konsultacyjnej zbierane są opinie, propozycje i stanowiska od podmiotów (osób, grup, instytucji), których bezpośrednio lub pośrednio dotkną skutki proponowanych przez administrację działań.

Efektom prowadzonych konsultacji społecznych mogą być: nowe zobowiązania (np. w przypadku „rewolucji śmieciowej”); przyznane uprawnienia (np. dotyczące współpracy organizacji pozarządowych z samorządem); możliwości korzystania ze środków finansowych (np. realizacja budżetu obywa-

¹⁰ *Zasady Dialogu Społecznego. Dokument Programowy Rządu przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 22 października 2002 r.*, Rada Ministrów, Warszawa 2002, s. 6.

¹¹ M.S. Archer, *Człowieczeństwo. Problem sprawstwa*, cyt. wyd., s. 265.

telskiego) czy też udziału we wdrażaniu działań samorządowych (np. delegowanie zadań własnych gminy).

Ważnym elementem tego procesu są uprawnienia osób w nim uczestniczących. Mają oni prawo do publicznego artykułowania swoich opinii i sądów, a co za tym idzie do proponowania rozwiązań innych, alternatywnych do tych przedstawionych przez decydentów systemu. Dodatkowym walorem konsultacji społecznych jest udział w nich ekspertów, specjalistów w danej dziedzinie, co poszerza zakres wiedzy osób biorących udział w tej formie partycypacji oraz pozwala na wprowadzanie modyfikacji do już przyjętych sposobów rozwiązywania istotnego społecznie problemu¹².

Proces partycypacyjny winien przebiegać według pewnych, wcześniej określonych reguł. Do kluczowych zalicza się: jasne przedstawienie zasad konsultacji tak, aby każdy uczestnik wiedział w czym bierze udział i w sposób świadomy przyłączał się do tego procesu (przedstawienie celu i zasad wspólnej pracy); skuteczne upublicznienie informacji o harmonogramie i zasadach prowadzonych konsultacji, najpóźniej w dniu rozpoczęcia procesu (umieszczenie informacji np. jedynie na stronach Biuletynu Informacji Publicznej danej instytucji nie spełnia warunku „skuteczności”); poinformowanie wszystkich zainteresowanych uczestników jaki organ jest odpowiedzialny za podjęcie decyzji (efekt rozmytej odpowiedzialności jest naruszeniem tej reguły); wskazanie miejsc, w których można uzyskać dodatkowe informacje na temat przedmiotu konsultacji oraz sposobie ich pozyskiwania (dostęp do wiedzy specjalistycznej ważnej z punktu widzenia problemu, który jest rozpatrywany); dbałość o rzetelność i czytelność udostępnionych informacji dla wszystkich uczestników konsultacji (dostosowanie przekazywanych danych do grupy docelowej oraz podanie wszystkich, nieocenzurowanych informacji)¹³.

W tak przygotowanym procesie mogą uczestniczyć wszyscy zainteresowani określonym tematem mieszkańcy i mieszkanki. Niezaprzeczalnie tematem takim jest budżet miasta/gminy. To w jaki sposób jest on realizowany, na jakie cele przeznaczane są z niego środki, jak wygląda budowanie priorytetów wydatkowania pieniędzy z budżetu stanowi kwestie ważne dla większości członków społeczności lokalnej. Jeszcze do niedawna poszczególne miesz-

¹² E. Widawska, Z. Wieczorek, *Metody prowadzenia konsultacji społecznych*, Częstochowa 2014, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza, s. 20.

¹³ Tamże, s. 20.

kańcy mieli znikomą wpływ na te zagadnienia. Idea budżetu obywatelskiego zmieniła tę rzeczywistość.

Częstochowski budżet obywatelski

Budżet obywatelski (partycypacyjny) to formuła, która dotyczy konsultowania przez i między mieszkańcami wydatków miasta/gminy. Ten zamysł, który został przeniesiony do Europy z Brazylii¹⁴ spotkał się z dużym zainteresowaniem również w naszym kraju. Możliwość aktywnego udziału w planowaniu wydatków budżetowych na miarę potrzeb mieszkańców i mieszkanki stała się dobrą alternatywą dla dotychczasowego stanu rzeczy. Wybór pomiędzy strategią obywatelską – „Ja mogę podejmować świadome decyzje i tworzyć przestrzeń, w której funkcjonuję”, a strategią klientelistyczną – „Ja czekam na propozycje, ofertę i ewentualnie zdecyduję co z tej oferty wybiorę (jeśli w ogóle)”¹⁵, został w Częstochowie rozstrzygnięty w 2014 roku na korzyść partycypacji.

W 2014 roku została przyjęta uchwała w sprawie wdrożenia budżetu partycypacyjnego na rok 2015. Proces jej przygotowania miał również konsultacyjny charakter i był kolejną odsłoną działań na rzecz partycypacji podejmowanych przez organizację pozarządową (Polski Instytut Mediacji i Integracji Społecznej, dalej: PIMIS). Zainicjowanie działań na rzecz wprowadzenia możliwości publicznej, horyzontalnej debaty o potrzebach mieszkańców, realizowanej przez samych zainteresowanych¹⁶ było początkiem prężnie rozwijającej się społecznej akcji animacyjnej. Wykorzystując warsztat animacji społecznej zostały podjęte liczne inicjatywy, których przebieg był zaplanowany zgodnie z „wytycznymi” prekursorki animacji społecznej Heleny Radlińskiej.

¹⁴ A. Novy, B. Leubolt, *Participatory Budgeting in Porto Alegre: Social Innovation and the Dialectical Relationship of State and Civil Society*, „Urban Studies” 2005, Vol. 42, No. 11, s. 2023–2036.

¹⁵ E. Widawska, *Różne drogi dążenia do szczęścia*, w: E. Widawska, J. Jagieła (red.), *Szanse i bariery rozwoju człowieka*, Częstochowa 2009, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, s. 31–37.

¹⁶ Y. Sintomer, C. Herzberg, G. Allegretti, *Participatory Budgeting Worldwide – Updated Version. Study*, Dialog Global, Bonn, November 2013, s. 10–11.

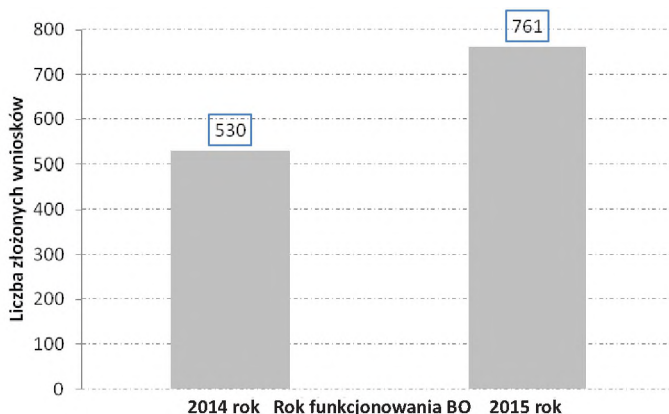
Pierwsza edycja częstochowskiego budżetu obywatelskiego rozpoczęła się od poinformowania oraz zaproszenia mieszkańców i mieszkanek do przygotowania propozycji zadań do budżetu miasta. Wyjście od problemu, analiza, określenie celów – te elementy znalazły się w opisie zasad. Następnym krokiem było zebranie opinii samych zainteresowanych (w 2014 roku zgłoszono 530 propozycji zadań), by przejść do ich promowania, dyskusowania, analizowania. Po tym etapie przyszedł czas na podjęcie decyzji, czyli odpowiedź na pytanie, które ze zgłoszonych przez mieszkańców pomysłów stanowi odpowiedź na realne potrzeby innych użytkowników przestrzeni miasta (powszechne głosowanie nad projektami, głosują osoby mieszkające w Częstochowie, które w dniu głosowania ukończyły 13. rok życia). Do realizacji przeszły 72 zadania (8 zadań dotyczących potrzeb ogólnomiejskich; 64 zadania dzielnicowe). Ostatni etap działań animacyjnych stanowi ewaluacja podjętych aktywności, która również w tym przypadku została przeprowadzona. Jedną ze zmian wprowadzonych po zakończonej ocenie procesu była korekta nazwy – z budżetu partycypacyjnego na budżet obywatelski (w opinii uczestników nazwa jest bardziej czytelna dla większości odbiorców).

Proces ten został powtórzony w kolejnym roku (również przy znaczącym udziale partnera społecznego PIMIS). Wyniki ewaluacji wskazały na relatywnie niskie zaangażowanie osób młodych (poniżej 18. roku życia) oraz seniorów w proces konsultacji budżetowych w 2014 roku i to właśnie do tych grup zostały skierowane działania realizowane przez PIMIS, we współpracy z Urzędem Miasta. Efektem podjętych aktywności – ponownie realizowanych w oparciu o animacyjny wzór działań strategicznych – był 44% wzrost liczby złożonych przez mieszkańców propozycji zadań (wykres 1) oraz tworzenie się pozaformalnych koalicji (grup interesu) na rzecz lokalnej zmiany.

Liczba złożonych w 2015 roku propozycji zadań do budżetu obywatelskiego plasuje częstochowian, w rankingu na najbardziej aktywnych uczestników konsultacji społecznych, na wysokiej pozycji. Skąd ten progres i skąd zainteresowanie taką formą partycypacji w mieście, którego charakterystyczną cechą jest powtarzanie przez osoby tu mieszkające, iż „tutaj nic się nie dzieje”? Jednej, z zapewne wielowątkowych, odpowiedzi można poszukiwać w samej strukturze zaproponowanego (przez autorkę niniejszego artykułu i skutecznie wdrożonego) przebiegu procesu konsultacyjnego. Stanowi on przełożenie zasad, reguł i instrumentarium animacji społecznej na grunt partycypacji. Wyeksponowanie zasobów tkwiących (niejako w uśpieniu) w mieszkańcach,

zachęcenie do podejmowania działań i stworzenie przestrzeni do wspólnych dyskusji jawi się jako antidotum na erozję kapitału społecznego.

Wykres 1. Liczba złożonych wniosków do budżetu obywatelskiego w latach 2014–2015

Źródło: Opracowanie własne.

Zakończenie

Robert D. Putnam w swojej pracy pod wymownym tytułem *Samotna gra w kręgle* wskazuje na jedną z możliwych przyczyn niszczenia społecznego kapitału jakim jest wielki rząd (*big government*)¹⁷. Im więcej państwa (władzy), tym mniej obywatela. W zaprezentowanym sposobie konsultacji społecznych, a dokładniej jednej z jego form jaką jest budżet obywatelski, budowana jest i wzmocniana strona obywatelska. Uczestniczący aktywnie w życiu społeczności lokalnej mieszkańcy mają okazję być współtwórcami swojego najbliższego otoczenia.

Do najbardziej znaczących zalet procesu konsultacyjnego można zaliczyć: zwiększenie jakości decyzji (efekt związany z twórczym podejściem do problemu); budowanie zgody, zaufania i poczucia wspólnoty (to potrzeby samych zainteresowanych są zaspokajane); ułatwienie implementacji (wdrożenie „na-

¹⁷ R.D. Putnam, *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, Warszawa 2008, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, s. 463.

szych” pomysłów jest zdecydowanie łatwiejsze niż wprowadzanie pomysłów „cudzych”); uniknięcie działań konfrontacyjnych (stwarzanie przestrzeni do negocjacji); uwrażliwienie pracowników administracji na potrzeby lokalnej społeczności (nawet projekty, które nie uzyskują finansowania są informacją o tym co jest dla mieszkańców ważne); edukacja lokalnej społeczności i jej liderów (w ramach spotkań, dyskusji, wymiany opinii etc.), stworzenie pozytywnego wizerunku społeczności lokalnej (społeczności obywatelskiej, nie zaś klientelistycznej). Dodatkowo pojawia się tutaj efekt związany z uczestnictwem w animacji społecznej, który można nazwać „energetycznym doładowaniem”. Osoba będąca uczestnikiem tego procesu odkrywa siebie na nowo, poznaje się w odmiennej od dotychczasowej sytuacji. Ta redefinicja odnosi się do trzeciego wymiaru analiz animacji (wspomnianego powyżej), niezwykle istotnego we wszelkich ukierunkowanych na progresywną zmianę działaniach społecznych.

Bibliografia

- Archer M.S., *Człowieczeństwo. Problem sprawstwa*, Kraków 2013, Zakład Wydawniczy Nomos.
- Bradford R.W., Duncan J.P., Tarcy B., *Simplified Strategic Planning: A No-Nonsense Guide for Busy People Who Want Results Fast*, Worcester 2000, Chandler House Press.
- Coser L.A., *Funkcje konfliktu społecznego*, Kraków 2009, Zakład Wydawniczy Nomos.
- Frooman J., *Stakeholder Influence Strategies*, „The Academy of Management Review” 1999 Vol. 24, No. 2.
- Kargul J., *Upowszechnianie, animacja, komercjalizacja kultury*, Warszawa 2012, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Novy A., Leubolt B., *Participatory Budgeting in Porto Alegre: Social Innovation and the Dialectical Relationship of State and Civil Society*, „Urban Studies” 2005, Vol. 42, No. 11, 2023– 2036.
- Parés M., March H., *Short Guides for Citizen Participation, 3, Guide to Evaluating Participatory Processes*, Barcelona 2013, Government of Catalonia, Department of Governance and Institutional Relations Innovation and Democratic Quality Programme.
- Putnam R.D., *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, Warszawa 2008, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Sintomer Y., Herzberg C., Allegretti G. i inni, *Participatory Budgeting Worldwide – Updated Version. Study*, Dialog Global, Bonn, November 2013.
- Touraine A., *Samotworzenie się społeczeństwa*, Kraków 2010, Zakład Wydawniczy Nomos.

- Widawska E., *Aktywny uczeń – dorosły obywatel. Animacja społeczna w świetle analizy transakcyjnej*, w: J. Jagieła (red.), *Analiza transakcyjna w edukacji*, Częstochowa 2011, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza.
- Widawska E., *Animacja społeczna jako narzędzie zmiany. Próba analizy na przykładzie zrealizowanych projektów animacyjnych*, w: K. Rędziński, M. Łapot (red.), *Pedagogika XXI*, Częstochowa 2012, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza.
- Widawska E., *Różne drogi dążenia do szczęścia*, w: E. Widawska, J. Jagieła (red.), *Szanse i bariery rozwoju człowieka*, Częstochowa 2009, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie.
- Widawska E., Wieczorek Z., *Metody prowadzenia konsultacji społecznych*, Częstochowa 2014, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza.
- Zasady Dialogu Społecznego. Dokument Programowy Rządu przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 22 października 2002 r.*, Rada Ministrów, Warszawa 2002.

Summary

The use of social animation formula in activities for local community development is the basis of considerations taken. Based on the experiences during implementation of one of the public consultations, which is the participatory budgeting, there will be presented examples of realizing the principle of resource extraction from the inhabitants of Czestochowa.

Key words: subjectively, social animation, responsibility, participatory budgeting, stakeholders, participation (decision making)

Translated by Edyta Widawska

NOTA O AUTORZE

Edyta Widawska – adiunkt w Instytucie Pedagogiki UŚ, doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii, założycielka Polskiego Instytutu Mediacji i Integracji Społecznej, absolwentka Szkoły Praw Człowieka Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, specjalistka ds. praw człowieka i monitoringu, wieloletnia trenerka i edukatorka działań równościowych, partycypacyjnych i strażniczych w kraju i za granicą, współpracująca z wieloma organizacjami trzeciego sektora. Autorka i współautorka licznych publikacji naukowych, dydaktycznych i popularnonaukowych. Pracę w obszarze badań naukowych łączy skutecznie z praktyką, realizując projekty we współpracy z instytucjami zaangażowanymi we wprowadzanie polityk równościowych i partycypacyjnych na poziomie krajowym i międzynarodowym (m.in. RPO, MAiC, OBWE, ONZ, RE, UE, UNHCR).